

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске тезе
кандидата РЕФИКА ТРУМИЋА под насловом
*„АНГАЖОВАНОСТ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА У НАСТАВИ И
ИНТЕРПЕРСОНАЛНИ ОДНОСИ“*

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Проф. др Бране Микановић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, биран у ужу научну област Општа педагогија;
2. Проф. др Ненад Сузић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, биран у ужу научну област Општа педагогија, члан;
3. Проф. др Светлана Шпановић, редовни професор на Педагошком факултету у Сомбору Универзитета у Новом Саду, бирана у ужу научну област Педагошке науке, члан.

Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, назив универзитета и факултета у којем је члан комисије стално запослен.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ, НАУЧНА И СТРУЧНА ДЈЕЛАТНОСТ КАНДИДАТА

Рефик Трумић, син Ибрахима и Мусије, рођен је 27.03.1963. године у Ђурђевику, општина Живинице. Основну школу завршио је у родном Ђурђевику, а средњу школу је завршио у Бановићима 1981. године, а затим уписује *Педагошку академију* у Тузли, одсјек *Разредна настава*. Дипломирао је 1983. године и стекао звање наставника разредне наставе. Након дипломирања па до 1993. године ради у привреди, а 1995. године почиње радити у Основној школи „Ђурђевик“. Уписао је наставак студија, те 2008. године на Филозофском факултету у Тузли стиче звање професор разредне наставе. Исте године је уписао постдипломски студиј на Филозофском факултету у Сарајеву, одсјек *Педагогија*. Након магистрирања стиче научно звање *Магистар педагошких наука*. Тренутно ради у Основној школи „Ђурђевик“ као наставник разредне наставе.

Просјек оцјена на *Педагошкој академији* је 8,4, а на *Филозофском факултету* у Тузли 8,3. Просјек постдипломских студија је 8.

Библиографија кандидата:

Трумић, Р. (2014). Стогодишњица одгојно-образовног рада Основне школе „Ђурђевић“. Тузла: Скупштина општине.

Трумић, Р. (2014). Ставови ученика о карактеристикама личности професора. У Зборнику са петог међународног научног скупа на тему *Културни идентитет у дигиталном добу*, стр.(773–782). Универзитет у Зеници, Филозофски факултет.

Трумић, Р. (2014). Стогодишњица одгојно-образовног рада: Примјер Основне школе Ђурђевић. *Дидактички путокази*, XX(68), 81–85.

Трумић, Р. (2014). Мотивација ученика разредне наставе (Рад прихваћен за објављивање). *Наша школа бр. 2/2014*.

Научна валидност радова за докторску тезу.

- 1) Књига *Стогодишњица одгојно-образовног рада Основне школе Ђурђевић* захвата низ релевантих чињеница значајних за један вијек рада основне школе, а за тему докторске дисертације под насловом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* значајно је то што мр Рефик Трумић анализира односе између ученика и наставника те тиме указује на процес промјена овог односа, од ауторитарног до кооперативног.
- 2) У раду *Ставови ученика о карактеристикама личности професора* објављеном у Зборнику под насловом *Културни идентитет у дигиталном добу* на Филозофском факултету у Зеници, Рефик Трумић третира питање какав би требао бити учитељ будућности и пише: „Учитеље будућности требало би да карактеришу отвореност искуства, флексибилност дјеловања и залагање за принцип давања-добивања, док ће ученике карактерисати опрЕдијеленост за стваралаштво, транспарентност знања и истраживачко, проблемско, стваралачко и егземпларно учење“. У овом раду датО је низ својстава учитеља битних за квалитетан интерперсонални однос ученик-наставник. Ради се о истраживању односа ученика и наставника у коме се види шта ученици преферишу као пожељна својства својих наставника. Пошто ангажованост и мотивација ученика директно зависе од интерперсоналног односа ученик-наставник, то је овај рад релевантан и директно везан за тему докторске тезе.
- 3) Рад *Стогодишњица одгојно-образовног рада: Примјер Основне школе Ђурђевић*

представља приказ књиге *Стогодишњица одгојно-образовног рада Основне школе Ђурђевић* и нема посебну научну вриједност за тему докторске дисертације мр Рефика Трумића, јер се може говорити само о наглашавању доприноса које доноси наведена књига.

- 4) Рад *Мотивација ученика разредне наставе* обухвата низ аспеката мотивације ученика раног основношколског узраста. Ради се о низу компоненти унутрашње и вањске мотивације као што су експлорација, изазов, когнитивна дисонанца, когнитивна иновација, награда, оцјена, плакета и други извори мотивације. Од свега тога зависи ниво ангажованости ученика у настави и квалитет односа који се успоставља са наставницима. Овај рад се директно односи на тему дисертације под насловом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* јер доноси импликације теорија унутрашње и вањске мотивације.

а) Навести неопходне биографске податке: школовање, успјех у току школовања, кретање у служби, резултати научно-истраживачког или стручног рада, јавна признања, друштвене активности и познавање страних језика;

б) У прилогу биографије доставити списак објављених научних радова.

2. ЗНАЧАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Значај обраде теме под наслом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* огледа се у томе што интерперсонални однос између ученика и наставника представља непосредан и значај извор мотивације за ученике. Ниво ангажованости ученика зависи он нивоа мотивације за рад, учење, комуникацију, постигнуће и сл. Овај однос значајан је и за наставнике и за ученике јер је истраживање показало да обје ове групе субјеката ту интерперсоналну релацију стављају на прво мјесто по важности (Сузић, 1998). Савремени васпитно-образовни процес захтијева партнерске односе ученика и наставника, тј. једнаку одговорност и учешће у настави. Отуда се на њихову ангажованост гледа и много шире, као на могућност еманципације личности и једног и другог субјекта (Микановић, 2015).

Преглед релевантних истраживања за ову тему готово је немогуће дати јер постоји огроман број радова који се односе на ангажованост, односно мотивацију и на интерперсонални однос ученика и наставника, али ни у једном ради нису заједно третиране наведене варијабле.

Рад Марка Палекчића *Унутрашња мотивација и школско учење* представља истраживање базирано на пет теорија унутрашње мотивације и на томе како ученици исказују унутрашње мотивисане активности током рада у школи и рада везаног за

школу. Овај рад сужава фокус на ограничен број теорија унутрашње мотивације.

Књига Бранка Ракића *Мотивација* представља значајан основ сагледавања мотива ученика посебно с обзиром на ставовску и векторску димензију мотива. За ставове Бранко Ракић каже да се тешко мијењају ако су рано усвојени, ако су постали саставни дио референтног оквира личности и ако су друштвено верификовани. Векторску димензију мотива Бранко Ракић објашњава валенцијом *за* и *против* одређеног објекта. У случају да је објекат за личност привлачан, вектор ће имати позитиван предзнак, у случају да је одбојан, вектор ће имати негативан предзнак.

Ненад Сузић истражује *особине наставника и однос ученика према настави*. У овој релацији налази да ученици вреднују школско градиво или наставни предмет у складу с тиме како вреднују наставника, а факторском анализом доказује да интерперсонални вриједносни фактор и ученици и наставници стављају у први план.

Пол Пинтрич (2003) образлаже да подјела на унутрашњу и вањску мотивације представља само виртуалну релацију и да нема научно упориште. У том раду указује и на пет базних извора мотивације, од којих може зависити ниво ангажованости ученика у настави. Ниво ангажованости ученика свакако зависи и од нивоа ангажованости наставника, а од квалитета њиховог међусобног односа зависе интерперсонални односи.

Рад троје израелских научника анализира како се ученици осјећају у условима *социјалне подршке и ангажованости у учионицама* (Orkibi, Ronen, & Assoulin, 2014) и налазе да су ученици боље мотивисани за школске обавезе ако их наставник укључује у рад на градиву и ако их вршњаци прихватају.

Наведена, али и многа друга, истраживања указују на то да тема *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* представља вјечити педагошки изазов, а да свака нова обрада доприноси њеном потпунијем сагледавању, проширивању теорисјких сазнања новим емпирисјким налазима.

Радна хипотеза тезе гласи „Експериментални садржаји који подразумевају вјежбање ученика демократској форми комуницирања позитивно ће утицати на ниво ангажованости ученика и наставника у настави и на развој интерперсоналних односа“.

Основни циљ овог истраживања је установити да ли побољшање интерперсоналних односа између ученика и наставника позитивно дјелује на ангажованост ученика и наставника у настави. То ће бити остварено путем јачања позитивне социоемоционалне климе у разреду и путем веће укључености ученика и наставника у наставни рад.

Материјал и метод рада: Материјал потребан за овај експеримент подразумева више панова за групни рад, фломастере у боји, уџбенике, експериментални програм и диктафон за снимање експерименталних часова. Метод рада је експеримент са паралелним групама при чему се у Е-групи тестира експериментални програм и експериментални начин рада, док се у К-групи ради традиционално.

Научни допринос истраживања огледаће се у томе што ће бити опсервиране и мјерене компоненте ангажованости и мотивације које ће потом бити укрштене са интерперсоналним релацијама ученика и наставника те са укљученошћу ученика у наставу. Ако мр Рефик Трумић открије које кључне компоненте ангажованости и мотивације подстиче добра интерперсонална клима у колективу или укљученост ученика, моћи ћемо на нов начин приступити мотивисању ученика и наставника у васпитно-образовном, односно наставном процесу.

Значај истраживања;
Преглед истраживања;
Радна хипотеза са циљем истраживања;
Материјал и метод рада;
Научни допринос истраживања.

Радна хипотеза са циљем истраживања

Демократски начин комуницирања између ученика и наставника посредован експерименталним програмом позитивно ће утицати на већу ангажованост и на развој мотивације ученика и наставника. У поређењу са контролном групом, у којој није посредован демократски начин комуницирања, експериментална група ће остварили значајно више резултате на пољу ангажованости и мотивације, ставова ученика према настави и у погледу прихватања сарадње.

Материјал и метод рада

Ученици експерименталне групе проћи ће експериментални програм демократског комуницирања заједно са својим наставницима. Овај програм конципиран је тако да се наставни садржаји преносе на демократски начин, односно наставник примјењује што више начина укључивања ученика у рад на градиву, било да се ради о интеракцији или индивидуалном раду ученика. Укупно 240 ученика четвртог разреда основне школе биће обухваћено истраживањем. Од тога 120 ученика биће у експерименталној, а исто толико ученика биће у контролној групи. Циљ је да се уз непосредну и богату

комуникацију у настави код дјече подстичу позитивне емоције, а њихово активирање резултираће високим нивоом ангажовања у настави и високим нивоом мотивације. Наставници експерименталних група обезбиједиће ученицима да учествују у свим фазама реализације наставе, од планирања, преко извођења до евалуације. Прије истраживања биће примијењено више инструмената који мјере мотивацију (ВИМП, Велерандов тест унутрашње мотивације, Хартеров тест мотивације, ОПИС-тест и тако даље. Након што истраживач прикупи иницијалне податке, слиједи примјена експерименталног програма демократског комуницирања, мотивације и ангажовања ученика. Након експеримента поново ће бити извршена мјерења истим тестовима као на почетку експеримента. Комплетан експериментални програм реализоваће се на 120 ученика четвртог разреда основне школе и то у два наставна предмета: математици и познавању природе и друштва. Након експеримента биће обављена поновна мјерења како би се установила евентуална разлика између Е и К-групе.

Научни допринос истраживања

Овом истраживањем сазнаћемо низ компонената ангажованости и мотивације ученика и наставника, а посебно то како емоционална димензија наставе мотивише ученике. Биће расвијетљено питање како демократска и хумана комуникација између наставника и ученика доприноси мотивацији ученика, да ли она буди унутрашњу мотивацију и који су јој коријени. Осим тога, пасивност ученика је велики проблем данашње наставе. Овим истраживањем откриће се начини на које наставник може смањити или докинути пасивност ученика у разреду. Свако дијете има неки мотив који га покреће и тај мотив треба пронаћи, открити. Експериментални програм обухватиће и начине ангажовања ученика и наставника у настави. Практични значај истраживања је у томе што ће спознаје које буду откривене омогућити наставницима да креирају демократску комуникацију са ученицима, да путем дијалога са ученицима сагледају домете и ограничења појединих активних метода које ће у своме раду примјењивати. Форме мотивације које се покажу ефикасним у настави математике и предмета моја околина, могу послужити наставницима да на исти начин раде и у другим наставним предметима, да на тај начин мотивишу или укључе, више ангажују, ученике у наставни рад, али да се и више самоангажују у креирању иновативнох приступа васпитно-образовном процесу, односно настави, што се управо односи и на потребу веће и

заједничке, партнерске ангажованости ученика и наставника. *Велереандов тест* има субтест који се односи на мотивацију. Сазнања о томе шта смањује мотивацију ученика биће исто тако драгоцјена јер ће наставници моћи препознати непожељне ситуације које у своме раду често сусрећу. Мотивација је мало присутна у нашим школама јер одавно влада стереотип да је ученик мотивисан за школско учење самим тим што улази на школска врата. То је погрешан приступ и често доводи до конфликта. Истраживање је показало да је најкрупнији извор стреса наставника неадекватно понашање ученика. За једне наставнике такво понашање нема значаја, а други му придају огроман значај.

3. ОЦЈЕНА И ПРИЈЕДЛОГ

Научне и стручне квалификације кандидата оправдавају омогућавање ангажовања на изради докторске дисертације. Својим радовима и дјеловањем у васпитно-образовном процесу и наставној пракси мр Рефик Трумић показао је да умије успјешно примјенити нова сазнања теорија мотивације, нове компоненте наставне организације те нову технологију како би мотивисао ученике на рад и школско учење. То се види из његових радова и биографије.

Научна или практична оправданост предложених истраживања и резултати који се могу очекивати огледа се у томе да данас још увијек немамо кључ мотивације ученика и трајне ангажованости ученика и наставника. Питање како мотивисати ученике остаје велика тајна и за најбоље познаваоце теорија мотивације. Дакле, ако мр Трумић открије неку од значајних компонената ангажованости ученика и наставника, као и компоненте мотивације и то експериментално докаже, то ће бити значајан практични и теоретски допринос педагошкој теорији и наставној пракси.

Метод истраживања је експеримент, а тај приступ није споран од тридесетих година двадесетог вијека када је уведен Вунтовим експерименталним провјерама теза, па до данас. Осим експеримента, овдје ће се користити и низ статистичких и методолошких укрштања базираних на модерној статистици и методологији коју посредује *SPSS Statistica for Windows*. С једне стране експеримент, а с друге модерна статистика и методологија, гаранција су да ће овај рад дати квалитетне одговоре на постављену хипотезу и потхипотезе.

Комисија сматра да је кандидат мр Рефик Трумић подобан за израду дисертације, што доказују и његови радови. Приједлог је да се кандидату одобри израда тезе под насловом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* и да се за ментора именује проф. др Бране Микановић, те као чланови Комисије проф. др Ненад Сузић и проф. др Светлана Шпановић.

Кратка оцјена о научним и стручним квалификацијама кандидата тј. о његовим способностима да приступи изради дисертације;

Научна или практична оправданост предложених истраживања и резултати који се могу очекивати;

Мишљење о предложеној методи истраживања;

Уколико комисија сматра да кандидат не посједује одговарајуће научне и стручне квалификације, да неке

Мишљење о предложеној методи истраживања;

Уколико комисија сматра да кандидат не посједује одговарајуће научне и стручне квалификације, да неке претпоставке кандидата у вези пријављене дисертације нису тачне или је предложен метод рада неадекватан, исти треба детаљно образложити.

Приједлог са образложеном оцјеном о подобности теме и кандидата (Обавезно написати оцјену да ли су тема и кандидат подобни или не)

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Бране Микановић, ванредни професор
Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, биран у
ужу научну област Општа педагогија, предсједник;

2. Проф. др Ненад Сузић, редовни професор Филозофског
факултета Универзитета у Бањој Луци, биран у ужим научним
областима Општа педагогија, Социологија образовања и
Методика васпитно-образовног рада, члан;

3. Проф. др Светлана Шпановић, редовни професор
Педагошког факултета у Сомбору Универзитета у Новом Саду,
бирана у ужу научну област Педагошке науке, члан.